

Conversa entorn de *Cinc esgrafiats a la mateixa paret*, de Miquel Martí i Pol

LLIBRES / POESIA / 6 JULIOL, 2021

(Aquesta és la transcripció més o menys fidel i més o menys ordenada de la **conversa** que va tenir lloc al Museu Arqueològic de l'Esquerda el 20 de novembre de 2020 amb motiu de les Jornades Miquel Martí i Pol, organitzada per la Fundació Miquel Martí i Pol i les Tertúlies del Museu Arqueològic de l'Esquerda.)

VÍCTOR SUNYOL

La primera cosa que volem dir és per què hem volgut parlar dels *Cinc esgrafiats a la mateixa paret*. Jo mateix començo amb una declaració ben simple: perquè crec que és el millor llibre d'en Miquel Martí i Pol. I ja està; ja ho he dit tot. Aquí, en aquest cinc poemes, hi ha una condensació molt gran de poètica, d'experiència, de vida... Aquest llibre és una mostra del que és la «poesia de l'experiència» de debò. Vull dir, que hi ha una experiència, molt dura, vital, absolutament vital, que genera allò que és poesia sòlida, consistent, sense cap concessió a res, que es fa universal. I això és el que n'hauríem de dir poesia de l'experiència i no pas narrar experiències banals, mellífues, amb deixos de confessionari. No sé... per això tenia ganes de parlar d'aquest llibre. I tu?

PEP PARÉ

Absolutament d'acord! Sí, és un llibre excepcional per diversos motius. I sap molt de greu que el terme de «poesia de l'experiència» s'hagi fet tan malbé. *Els Cinc esgrafiats a la mateixa paret* imposa una condensació de «signes», símbols, que permet de crear una connexió entre l'experiència, que deia en Víctor, i la representació literària d'aquesta experiència. El resultat és una proposta de síntesi poètica nova respecte a la seva obra anterior i fins i tot respecte a l'obra immediatament anterior. El llibre, doncs, és un eix central del moment creatiu del poeta. I potser caldria explicar una mica el context poètic d'aquest llibre, oi?

VÍCTOR SUNYOL

Potser sí. El llibre és escrit bàsicament el 1974 i publicat el gener del 1975. Si anem una mica enrere trobarem que el 1972 publica *Vint-i-set poemes en tres temps* (que va quedar finalista a un premi Carles Riba). És el mateix any que la malaltia l'obliga a deixar la feina i comença a quedar reclòs a casa. En aquest llibre hi ha el poema que diu «Mireu-me bé: sóc l'altre»; la malaltia, evidentment ja hi apareix.

PEP PARÉ

En aquest poema em fa l'efecte que en Miquel engega una clau que permet entendre algunes de les dinàmiques internes dels *Esgrafiats*: la dualitat, la construcció d'una altra identitat que serveix per emmirallar-se i també per parlar-hi, en el sentit de la idea que apuntaves d'exploració i de conversa en el sentit anglosaxó de «consciència» i, probablement, és allà on comença aquest joc de dualitats.

VÍCTOR SUNYOL

Sí. El 1974 es publica *La pell del violí* on el tema ja hi té molta més presència. Però cal tenir en compte que en aquests moments Miquel Martí i Pol no és de cap manera el poeta que ara tenim en l'imaginari, molt conegut i molt popular, i molt menys un poeta reconegut per les esferes poètiques i literàries, acadèmiques, del país. Recordo molt bé com en Pere Farrés comentava les correccions que des d'Edicions 62 volien fer-li als *Vint-i-set poemes en tres temps*; per exemple, substituir la paraula *embosta* perquè la consideraven «massa dialectal». Això a un poeta una mica reconegut no li haurien fet. La consideració i la popularitat li comença, en cercles reduïts quan les Edicions del Mall li publiquen el 1975 el primer volum de l'obra completa, *L'arrel i l'escorça*, amb un pròleg de Lluís Solà. Són els potes joves que li donen veu i així es popularitza. També *La pell del violí* li publiquen en Jaume Medina i en Sam Abrams a la col·lecció Ausiàs March, que ells dos dirigien. Del 1976 és *El llibre dels sis sentits* (que es publicarà dins el tercer volum de l'Obra Poètica del Mall, *Amb vidres a la sang*, el 1977), que té molt a veure amb els *Esgrafiats*, amb la seva situació física; però aquí en lloc del clos dels *Esgrafiats* els poemes, la reflexió i els referents es projecten enfora. També el 1976 Ramon Muntaner publica el disc *Presagi*, dedicat íntegrament a poemes seus. Val a dir que un any abans, Rafael Subirachs va musicar els *Cinc esgrafiats* coincidint amb l'aparició de l'edició del llibre. Després, el 1978 hi ha l'homenatge famós que se li fa a Roda, amb l'assistència dels grans poetes del moment.

Els *Cinc Esgrafiats a la mateixa paret* es publiquen a la col·lecció Quaderns del Bordioll, del Grup Tarot, un grup d'artistes visuals, amb Jordi Sarrate al capdavant, que en el segon número ja li havien publicat *La Creació*. La dels *Esgrafiats* és aquella edició amb la coberta de paper de vidre, una imatge precisa del contingut del llibre. El gener o febrer del 1975 es presenta al Col·legi d'Aparelladors de Vic, un espai important de l'activisme cultural i polític d'aquells moments, amb una exposició dels dibuixos i gravats del llibre, i Rafael Subirachs hi estrena la seva interpretació dels poemes.

Els *Esgrafiats* és el primer llibre dels tres de Martí i Pol que per a mi excel·leixen i marquen la seva experiència vital i literària. En ell, la malaltia apareix i es fa poema de manera central. Tres anys després, dins d'*Estimada Marta* hi ha «Capfoguer», una reflexió interna i molt fonda sobre la poesia i la paraula, i el 1985 un altre llibre clau, el *Llibre d'absències*, que cal posar al costat dels grans llibres de dol, com el *Cançoner* de Feliu Formosa, o els poemes de Machado. Aquests tres llibres d'en Miquel són tres llibres molt potents, molt densos, d'una gran qualitat poètica i humana, sorgits de tres moments realment intensos. És allò que dèiem abans de l'experiència.

PEP PARÉ

Sí. I s'escau això que dius amb el fet que el dolor que intervé en aquesta experiència no és una representació literària, sinó que és un dolor real, fort. I aquest fet no es deslliga mai d'una poètica. Sinó que construeix una poètica i que explica perquè el poema existeix i existeix d'aquella manera. I en algun dels *esgrafiats* ho diu: caldrà buscar el que és ver i just. És a dir, hi ha una cerca del que és veritable. I aquesta recerca de veritat a l'endemig de l'experiència del dolor es condensa en aquest llibre, que és pinyol germinador. Aquí és on condensa i mostra les pistes per a la comprensió dels llibres posteriors: aquí tenim els mots compostos, símbols compostos, unes paraules dobles que, formalment i semànticament, esdevenen les passeres per entendre moltes coses de l'obra posterior. I tot això en cinc poemes de disset versos cadascun, decasíl·labs perfectes, amb accent a la quarta i amb una regularitat formal espectacular.

VÍCTOR SUNYOL

Això que dius de la regularitat, després de tants poemes i tants de llibres en vers lliure, crec que es pot veure com un altre mecanisme de condensar i conduir tota la complexitat, per no desbordar-se, no perdre's i construir un camí més just i ver, com deies ara, seguint l'estela que pot anar de March a Riba.

PEP PARÉ

Però per què *Cinc esgrafiats a la mateixa paret*? El títol... L'edició i la proposta d'en Jordi Sarrate: triar la tinta vermella, en referència a la sang del penúltim poema, en una textura feridora de paper de vidre, que fa mal i que evidencia la tècnica plàstica de l'esgrafiat. Crida l'atenció, però, que siguin a la mateixa paret: un lloc plàstic, per dir-ho així, i a mi el llibre se'm representa molt d'una manera plàstica. Amb conceptes mentals forts, però alhora, el llibre, les imatges es poden dibuixar. Es podria entendre que es tracta d'un sol poema en una sola paret construït d'una manera física. Sobta, en el llibre, la quantitat de *Physis* que trobem: hi ha una voluntat epidèrmica de manifestar aquest món físic d'on emergeixen els «símbols».

VÍCTOR SUNYOL

En Jordi Sarrate, parlant dels *Esgrafiats*, quan recorda les visites a casa en Miquel, diu «És que és aquella paret... És aquella». El gran símbol surt d'una realitat molt concreta i viscuda.

PEP PARÉ

En aquella paret ell hi fa cercles concèntrics: és un llibre molt estructurat; i el que diu en Víctor és veritat. Calia que forma i contingut estiguessin en harmonia i que no hi hagués trampa. Hi ha un moment que ho diu: que no hi hagi fallàcia (Fallaç, | el temps hi ha anat acumulant l'engrut | de tantes rutes sense nord ni nom...). Crida l'atenció el primer vers: «L'ombra que faig si cloc els punys és un | amagatall, hi enfonyo tot el cos». Això és una declaració de principis. L'ombra, un motiu universal, és el primer terme: hi ha fosc en aquest llibre. El primer que apareix és aquesta ombra i un tancament, «cloc». I si anem a l'últim poema, el cinquè: el verb és diferent, però és el resultat de l'acció, «Clos de miralls, la cambra, i jo al bell mig». Hem passat d'un primer primeríssim pla, un puny tancat, que és l'origen de l'ombra i on es fica tot el cos a dins (acció que empetiteix el cos) i al final trobem el poeta en un cambra plena de miralls. Això vol dir que hi ha una voluntat d'introspecció, de reflectir-se amb una certa violència (el puny clos que progressivament s'anirà obrint). Els cinc esgrafiats marquen els cinc passos d'aquest procés i creen uns tempos físics: de primer trobem els punys, no les mans, (els esgrafiats es fan amb les mans, no ho podem oblidar), el segon poema trobem els ulls, un ull. Un ull endeví, francament críptic que ens mostra els «flirtejós» amb la poesia postsimbolista. Tota una línia poètica que l'aproxima a la poesia de Joan Vinyoli. El tercer se centra en el lloc on van a parar l'acció dels ulls, la mirada, és a dir, el mirall. I també apareixen, en aquest tercer, els dits-serpent en relació al mur-rostoll. Això vol dir que si els dits son serpents ara el puny inicial ja s'ha obert. I es toca la paret. En el quart poema apareixen les ungles. Unes ungles que tenen sang. I, finalment, al darrer poema hi ha una obertura de camp visual, una mena de pla general: una cambra amb miralls i el poeta al bell mig.

VÍCTOR SUNYOL

I aquí acaba dient «Puny clos desfaig la ruta: ungles, dits | ombra i no-res». Torna al principi desfent el camí.

PEP PARÉ

Per tot això, podem dir que l'estructura del llibre no només és formal, també és conceptual. El poeta vigila molt què diu i com ho diu. La raó de la presència de tots els elements físics la podem relacionar amb l'evidència de la limitació física que comporta la malaltia. Per això observem una immobilitat: l'inici del primer poema ja estableix un conflicte, un conflicte entre el dins i el fora, entre moviment (espiral, pluja, vents, temps-ocell) i l'absència de moviment. Així, doncs, hi ha un fora orgànic on habita un temps-ocell que esfilagarsa el gran parrac (en relació a la temporalitat). I la idea de gratar una matèria (el parrac, el cel) i deixar rastre ja és present en aquest primer poema; i això cal relacionar-ho amb l'esgrafiament (un rastre a la paret). Com si fos el Gregor de Kafka, que deixa rastres bavallosos a la paret: la creació artística, el rastre. Aquesta creació és l'única possibilitat de tenir llibertat dins del clos.

Però aquest rastres, al final del llibre, desapareixen, són esborrats.

PEP PARÉ

És clar... Hi ha una lluita també entre la creació d'aquests rastres i la desaparició dels rastres. Això es pot veure en el cinquè poema: «L'heura creix | i ofega panys de mur». Certament, al desenllaç del llibre, hi ha un element extern al mur, la vegetació, que esborra, ofega l'obra.

És a dir, un cop ha fet els poemes, un cop ha construït una poètica en el conjunt dels poemes, per sobre de les limitacions, de l'ofegament, s'imposa un verb: «Sobrevisc». Malgrat tot.

VÍCTOR SUNYOL

I ara que has esmentat l'heura, pot ser un exemple que molts dels símbols que aquí apareixen van creixent i desenvolupant-se en altres llibres. «L'heura s'atorga densitat de mur», diu en un altre lloc; la dualitat heura-mur, com a ofec o com a simulació, l'anirem trobant, com molts altres dels símbols que aquí neixen o prenen cos.

En aquest mateix primer poema, després de constatar o anunciar que hi ha una realitat externa, i molt variada («esclaten roges flors de paper fi» i «en algun lloc, tal volta cauen llamps» –tal volta–), diu allò de «jo, rocallós, no em perdré pas per l'erm de tan d'esforç cridaire i agressiu», que és també una confessió de la seva activitat poètica. I aquest «rocallós» és definitiu (i definitori).

PEP PARÉ

I tant! El «rocallós» convida a mirar els materials que intervenen en el llibre i com evolucionen. És possible de llegir els poemes observant el pas de l'orgànic, el món animal, a l'inorgànic, el món mineral. Podem veure que en Miquel estableix un joc, també, amb elements que invoquen la idea de verticalitat i de profunditat: gorgs, enfonyar, per subratllar la idea de ficar-se a dins d'una cavitat que incorporen el líquid i el perill (gorg) i la possibilitat de l'ofegament. S'intueix, per tant, una perillositat que insinua la mort. Per això algú crida la mort en algun poema. En un primer moment observem l'univers animal (serpents, ocells, abegot). I l'abegot és la font d'una fressa (brunz), i és estèril. És a dir, a fora hi ha so i a dins no. I així arribem al mineral: el rocallós que dèiem, i que és mineral com ho és la paret. I la superfície de la paret, mineral, en algun poema té a veure amb l'escorça. I així podem veure una mena de joc de transmutació d'estats (líquid, gasós i sòlid) ; alhora que també es juga amb el canvi perspectiva: racional, animal, vegetal i mineral. Per això mateix el llibre es construeix a partir d'uns símbols i les seves significacions que presenten un punt de cripticitat, allò que dèiem del postsimbolisme, però que alguns han estat construïts prèviament, com deia en Víctor, en llibres anteriors. L'heura ha aparegut una vegada a *Vint-i-set poemes en tres temps*, i a partir dels esgrafiats és un referent essencial en la seva poesia. És a dir, *Cinc esgrafiats en la mateix paret* és un llibre germinal: enceta símbols i carrega els anteriors, enceta una nova poètica i uns nous codis per a la poesia posterior. Una altra cosa és com aquests codis es concreten en determinats llibres posteriors. Fixem-nos com hi ha una consciència d'aquest procés de significació. Si resseguim els verbs, el primer que ens trobem és «gestaré»: «em gestaré de nou fins que l'instant | sigui vingut d'obrir de nou els punys».

VÍCTOR SUNYOL

Exacte. És l'anunci de l'últim vers.

PEP PARÉ

Quan escriu el primer poema ja sap on vol arribar. I això implica una estructura molt pensada. Si anem al segon poema: «L'ull endeví, color de poma al punt, | ala d'ocell que cap vent no sosté, | inventa gorgs amb un cel d'aigua al fons | o segueix rutes de traçat subtil». El joc sinestèsic que hi ha en aquest poema!

VÍCTOR SUNYOL

I les antítesis. Tu parlaves del gorg com a perill, i aquí apareixen les «rutes de traçat subtil». Per altra banda, aquí, a l'ull endeví, hi veig més un *Deus ex machina*.

PEP PARÉ

Em fa l'efecte que aquest ull no és racional. I això em fa pensar que és molt interessant, en el llibre, la presència de tot d'elements irracionals. Per això és un ull «endeví», no un ull que mira i explora. L'ull és la part d'un altre, que percep des de fora, per això després hi ha els ulls del poeta. L'ull és una mena de consciència des de fora d'un mateix, però té potències d'endeví.

VÍCTOR SUNYOL

És això: Ja que el meu cos és «porta barrada a qualsevol reclam», aleshores toco amb els ulls. La sinestèsia també ve per aquí.

PEP PARÉ

Exacte. Som davant d'una poesia molt física, en tots els sentits, també pel que fa als recursos retòrics. I d'aquí la sinestèsia (i pensem en una obra com *El llibre dels sis sentits*): «color de poma al punt» (que em procura el lapsus i la connexió amb la ferrateriana «color d'olor de poma»). Sí que la imatge nua els sentits de la vista, el gust i l'olfacte, però també anticipa una idea de maduresa. La maduresa que pretén.

VÍCTOR SUNYOL

I una maduresa que haurà d'aconseguir sol, ben sol. «Puc tocar amb els ulls | l'origen tebi de la solitud». Tebi, acollidor. La seva solitud, l'origen de la qual és la malaltia, té un origen tebi. Aquí la malaltia no és amarga, no punxa. I continua: «i esdevenir sageta, arc i fitó», allò que dispara, allò disparat i l'objectiu. És a dir: autosuficient, cercle tancat, perquè està sol, clos.

PEP PARÉ

Justa a la fusta! Perquè aquesta «tèbia» solitud és que estableix la connexió en el quart poema: «però tot neix d'aquesta quietud». «Neix» en aquest quart poema i «gestar» en el poema primer. Allò que dèiem del procés que estableix el llibre, orgànic, interior, uterí, de construir una identitat, una veu, una veu nova. Amb un codi intern, que pot recordar elements d'altres veus, altres poetes, però que és absolutament original.

VÍCTOR SUNYOL

Deies això dels ressons, de Ferrater, evidentment; i aquí hi ha, imperiosament, Pavese, quan diu «Vindrà la nit i no serà cruel». I per això parlo de l'ull endeví com a ull metafísic, perquè això porta a «vindrà la mort», i collirem els fruits. Més tard ve l'esment explícit a la mort («algú crida la mort i la mort no respon»), però comença aquí. I és una mort d'origen tebi, plàcida. «S'acomplirà el temps en el pas del temps» i quan siguin ben madurs els fruits «d'allò que és ver i just», els collirà.

PEP PARÉ

«d'allò que és ver i just». Ai... ara em venia al cap l'Antoni Pous... Allò dels ressons!

VÍCTOR SUNYOL

Sí. Aquí és quan es crida la mort des de l'altra banda del mirall. Després vindrà la cambra closa, de miralls, i «jo al bell mig». A l'altra banda del mirall hi ha l'altre («mireu-me bé: sóc l'altre»). Però la mort no respon.

PEP PARÉ

El mirall i l'aigua, aquí, els cus. Però qui crida la mort no és ell. L'altre, el qui és a l'altra banda del mirall és qui la crida. La mort no respon. I ell què fa, davant d'aquesta crida? Ell esdevé animal perquè els dits, ara oberts i desfet el puny clos, són serpents. La imatge potencia la percepció tàctil: la serp arran de terra palpant un mur, verticalitat, i un rostoll, horitzontalitat. Els dits estan en relació al mur, i el serpent en relació al rostoll. Si pensem que la tècnica de l'esgrafiats consisteix a gratar la paret per fer saltar la crosta i ho relacionem amb l'edició física del llibre podem relacionar la rugositat del paper de vidre als nostres dits amb la rugositat del rostoll per al serpent. Aquesta rudesia de la situació de la malaltia que pateix. El poeta és conseqüent quan diu «Deu dits-serpent palpen el mur-rostoll. | No sents la rel de tot a trenc de pell?»: qui parla? Parla aquella segona veu que dèiem abans. De l'altra banda del mirall la veu diu la «rel». Per què la rel? Pel rostoll. El rostoll només arrel, sense ni tiges ni fulles ni flors. Només arrel. Un món tàctil (el serpent, el rostoll, però també la pell del violí...) que és un món ontològic, allò que deies tu, anar a buscar l'origen.

VÍCTOR SUNYOL

Quan parlaves de l'arrel i la pell, hem de recordar *L'arrel i l'escorça*. Hi ha la construcció d'un sistema simbòlic.

PEP PARÉ

És clar, l'ull endeví, metafísic que deies tu, i que lliga amb els signes, xifres, enigmes i camins, i que té un punt de cabalístic, o alquímic... sembla que tot plegat estableixi una mirada sobre l'obra anterior. I, tot i que el llibre és molt breu, és un llibre que evidencia una consciència de poeta.

VÍCTOR SUNYOL

I justament en aquest poema hi neix l'esgrafiament com a símbol. «Estampa a la paret | amb signes tàctils...», que és en certa manera un mode de fer que la mort no respongui, de vèncer-la, d'enfrontar-s'hi amb el fer, amb l'acte, amb la *poïesis* (que donarà el *poïema*).

PEP PARÉ

I crida l'atenció que amb aquests elements que dius i que expliquen el procés de l'esgrafiament, observem elements molt tangibles com àmfora (aire de dins) i vent (aire de fora) i arbre, però també esfera. Aquesta esfera lliga amb l'espiral del primer poema. Crida l'atenció la presència de figures geomètriques. I l'esfera (potser celestes o lulianes) s'adiu amb els cercles que va creant: la relació de verbs en un poema que té coda en l'adjectiu de poemes posteriors. És a dir, que va teixint una estructura que no és lineal, que és conceptual; i que evidencia una poètica conceptual.

VÍCTOR SUNYOL

I explica com la construeix. I aquí hi ha un punt important, el verb «defès», que té doble sentit, i antagònic. «prohibit» i «ofert». De què està parlant? D'un secret prohibit o d'un secret revelat? La gràcia és que ens està dient les dues coses alhora. D'aquí la potència d'aquest fragment

PEP PARÉ

«Debades pugem a la gola crits, | però el secret no et serà pas defès». Aquest és el context del que diu en Víctor. És a dir, de dins, la veu no es pot manifestar cap a fora (el silenci de què parlàvem, també físic) i que va lligada a la immobilitat. I potser per això mateix hi ha tantes mans i tants punys. La realitat d'en Miquel, que no podia parlar o dominar aquesta veu, però el secret, malgrat això, no et serà pas «defès». I una condicional: «si, orb de veu i a les palpentes, mut, | t'escrivi de nou a les parets». I és aquí on comença la solució als conflictes establerts entre totes les dualitats que hem vist: «i ets un | amb tu mateix». La col·lisió entre horitzontal i vertical, dins i fora, animal i mineral, etc... se solucionen si s'escrivi a les parets.

VÍCTOR SUNYOL

«I ets un | amb tu mateix i amb aquest món hostil». Però no s'acaba de solucionar; aquí sí, però després vindrà el «no em reconec en cap imatge» dels miralls. A part, el que m'agrada molt d'aquest poema és això de «orb de veu i a les palpentes, mut», que ve a ser una síntesi de poètica, de la poesia de la desconfiança en el llenguatge, etc. El mut és el qui parla, igualment que el cec és el qui hi veu.

Potser ens n'estem anant per les branques. Cal tenir present també que aquest és el tercer poema, el del mig, que pot exercir d'eix. En tot cas, «aquell que crida insistentment la mort | no n'obtindrà ni resposta ni ajut».

PEP PARÉ

De l'altra banda del mirall ni del crit aquell no en ve res... M'ha agradat molt que fessis aquella referència a Pavese... Aquí és una altra cosa... Anem al quart...

VÍCTOR SUNYOL

«Clava les ungles a l'escorça, pell | de segles, dura de combats i eixut, | i arrenca'n crostes fins que sagni. Tot | ha estat escrit a crits a la paret: | senyals, enigmes, xifres i camins, | perquè ho llegeixis, ara que no pots | rebre a la cara l'aldarull del vent, | rentar-te amb pluja i eixugar-te amb sol». És un retrat absolut del que està fent i del que està dient escrivint això.

PEP PARÉ

Com es pot construir simbòlicament i amb sentit i profunditat de pensament i de consciència uns elements d'impossibilitat física ordinària! En Miquel es posa en un nou estadi i no permet una projecció sentimental amb aquesta situació, sinó que es força a fer una projecció de pensament i de coneixement. És una descripció, però com l'enlaira. Continuem: «Clava les ungles a ple mur». L'escriptura són aquestes ungles: la imatge de les ungles en un mur és una imatge anguniosa... Com es fa la poesia? Amb les mans, les mans que ha obert, del puny (que era un monyó) ara hi ha els dits, i finalment les ungles (la part més esquelètica, com les dents). Sembla que ens estigui dient que l'escriptura és una acció violenta, ara, amb unes ungles que sagnen contra el mur.

VÍCTOR SUNYOL

Un mur on el temps hi ha acumulat engrut. El que cal fer és treure la crosta per anar a parar al mur de debò, treure'n l'heura. Aquest clavar les ungles és també fer l'esgrafiament, escriure. El poema acaba: «clava't les ungles» –tu ets el mur, ara– «fins a atènyer els mots». Els mots d'allò que és «ver i just».

PEP PARÉ

I tria el verb atènyer. I és un verb de moviment: arribar a. No vol dir «tenir», vol dir «arribar» als mots. Per això hi ha una idea de profunditat, de petits moviments que comporten els verbs principalment i que creen el moviment intern que contrasta amb l'absència de moviment del cos. I tot això neix de la quietud. I el «clava't» no és pas una crucificació, però és el dolor convertit en obra.

VÍCTOR SUNYOL

El dolor fet coneixement; és l'Èsquil que ens va portar en Segimon Serrallonga: «Pel sofriment al coneixement».

PEP PARÉ

Sí... a «Eixarms de les bones lectures» deia allò de: «que és bo d'anar sol i desvagat | pel pla de la rocada, | i tot de cop engegar un roc | d'una puntada | i mesurar-ne el pes | pel mal del peu i pel xiulet de l'aire». I podem anar a l'últim... perquè passa el temps i per gust encara seríem en el primer... Ens hem deixat moltes coses... Ja ens ho perdonareu...

VÍCTOR SUNYOL

El cinquè poema ja l'hem esmentat algunes vegades. És aquell de «Clos de miralls, la cambra, i jo al bell mig. | No em reconec en cap imatge». I per explicar o explicitar aquest no reconeixement d'un mateix en el reflex, com una paradoxa, hi ha la imatge preciosa de «Qui | pot destriar l'aigua de l'aigua?»

PEP PARÉ

Aquí és on barreja la imatge del mirall i de l'aigua. El mirall que és vertical, com ho és el mur i l'aigua que és horitzontal.

VÍCTOR SUNYOL

En tot el món tancat que és el llibre, aquest poema s'obre enfora, amb els miralls en què no es reconeix, i comença a obrir-se justament per la paraula –i el concepte– finals del poema, ja anunciats una mica abans: el «Sobrevisc». Hi ha molts elements dels poemes anteriors, com per exemple la vida que hi ha a fora, «canten els galls a fora», «l'heura creix i ofega panys de mur», etcètera.

PEP PARÉ

Aquests galls... Potser és un anacronisme però em recorda Vinyoli...

VÍCTOR SUNYOL

Home... A partir que Vinyoli escriu «El gall», si poses un gall a un poema, alguna cosa de Vinyoli ja hi ha, indefectiblement. I en Miquel, evidentment el coneixia, de manera que conscientment o inconscientment hi és, amb tot el seu pes.

PEP PARÉ

Aquests elements relacionats amb el món animal, els símbols de què parlàvem, però tot això passa a fora...

VÍCTOR SUNYOL

Això que passa a fora... «Pujo a l'areny | d'un altre jo i em veig». (L'areny: allò que parlaves tu de barrejar estats.) «I em veig –sóc jo?— quallat». Quallat, cos, real. És la idea de «no em reconec en cap imatge»...

PEP PARÉ

Però ja no és un mirall, és una figura. És present allà. I «tinc por de tot».

VÍCTOR SUNYOL

I la por... És evident que la por havia d'aparèixer, i ho fa aquí.

PEP PARÉ

Ara es desmunta una mica tota la seguretat que semblava construir-se entre el tercer i el quart poema.

VÍCTOR SUNYOL

Però, després de la por hi ha el moviment: «Si moc els dits caurà una pluja d'anys | i esclatarà de nou la bonior». Aquesta por pot ser vençuda pels dits, que quan es mouen escriuen, i que són, per altra banda, la part del cos que ell més pot moure. I després diu «manllevo mots», que són els que li fan preguntar-se «qui sóc, què sóc, on sóc?». Les preguntes claus per sobreviure, que no tenen resposta: «No em respondran ni l'heura ni els miralls». L'heura, que amaga o falseja o edulcora la realitat, i els miralls que t'ensenyen qui ets realment. No hi ha resposta enlloc.

PEP PARÉ

Tot i haver volgut «atènyer» mots, ara els «manlleva». Crida l'atenció: tot i tenir-los, els lleva de la mà d'algú altre. Des de dins de la tradició literària es planteja les gran preguntes que deies. Aquesta operació té sentit perquè va a l'origen i fa unes preguntes, tres concretament, que no respondrà ningú.

VÍCTOR SUNYOL

I aleshores, què passa? No em respondrà ningú. Què faig? «punyclos», com al principi de tot, «desfaig la ruta». Ara tornem enrere i tornem a passar per tot el que ha anat apareixent en el llibre, mots i conceptes: «ungles, dits, | ombra i no-res». Tornem al començament, però hi anem i hi som d'una altra manera. I «Des de tots els miralls, | ninot amb ulls de vidre, em miro». Em miro, torno a mi mateix, més enllà d'aquells miralls. Si em miro, em reconec. I «Cau | la nit i esborra els rastres», ho esborra tot, tot. I ara és quan, com dèiem al principi, hi ha aquesta afirmació del jo. «Sobrevisc», «M'edifico», com diu en un poema posterior. És a dir: amb tot això sé que puc «sobreviure» –que no «viure». Hi ha la consciència clara del seu estat. Diu: em sobreposo i ara sóc jo, sobrevivint. Si volia viure no em responia ningú, no em reconeixia al mirall. Però la supervivència, que és el que farà a partir d'ara, a través dels mots, em permetrà de viure.

PEP PARÉ

I aquesta és la poètica. I per anar tancant. Què demostra tot això? Tot el que dèiem és tot just aixecar una mica la pell d'un llibre amb un coherència extraordinària que ve del talent, d'una determinada arquitectura, ve del patiment, però no és patiment.

VÍCTOR SUNYOL

No és patiment gràcies a la llengua, a la poètica.

PEP PARÉ

A la poètica, certament. És allò el Pessoa, del poeta com a fingidor. La honestedat d'en Miquel és aquí: aixecar-se de l'epidermis de la malaltia, construir un artefacte artístic com aquest, buscar-hi les coherències, amb un punt de cripticitat, però que no deixa de ser epidèrmic. I a partir d'aquí germina una poètica que, com diu en Víctor, té coherència en altres llibres, però en uns altres toca unes altres cordes o d'una altra manera. Però sempre a partir d'aquest substrat, el d'aquest llibre breu i fondo.

VÍCTOR SUNYOL

I, tu deies, germinal. És veritat que després va per altres camins poètics; no segueix aquesta línia. Segurament, i no és el tema d'avui, hi tenen molt a veure les seves circumstàncies personals, i també el que veu en Vinyoli, que és un dels seus miralls, un dels poetes a qui més admira i estima. En la seva correspondència, per exemple, quan en Miquel li lloa no recordo quin llibre, Vinyoli diu que molt bé, però que pràcticament ningú no l'ha llegit, que ningú li fa cas, que ningú no el coneix. I tenia raó; es troba sol. I crec que en Miquel, que necessita la gent, fins i tot físicament, potser sí que va tenir por d'aquest camí poètic que havia encetat. Per la seva supervivència emocional, ni que fos inconscientment, després d'aquest llibre altíssim, un punt àlgid, va a una poesia que sap que té una resposta molt més forta i àmplia. No crec que sigui per res una renúncia a la bona poesia ben feta i conscient; és un altre camí del que aquest llibre apunta.

PEP PARÉ

Una poesia que té molt d'ofici i que està molt ben feta. Però aquesta que hem llegit avui és un camí molt perillós i molt exigent. Però, paradoxalment, els *Cinc esgrafiats a la mateix paret* és un llibre feliç. Paradoxalment.

VÍCTOR SUNYOL

Quedem-nos amb aquesta paradoxa; amb més d'una paradoxa i els reptes a què ens porten els *Esgrafiats*. I quedem-nos amb la consciència que tot el que n'hem dit no és sinó una ínfima part del que se'n pot dir.

I gràcies per la paciència.

ETIQUETES: CINC ESGRAFIATS EDICIONS 62 FUNDACIÓ MIQUEL MARTÍ I POL MIQUEL MARTÍ I POL PEP PARÉ RODA DE TER

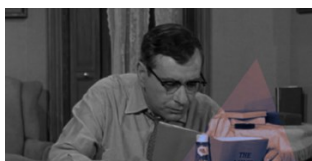
VÍCTOR SUNYOL

PEP PARÉ & VÍCTOR SUNYOL | ÚLTIMES PUBLICACIONS

Pep Paré ha estat l'encarregat de la introducció de la nova edició en dos volums de la *Poesia completa* de Miquel Martí i Pol, d'aparició imminent. Víctor Sunyol ha publicat recentment *Des de quin on*, una antologia en què repassa la seva trajectòria poètica.

Articles relacionats

**Com dir el desig de
veu**

Aixecar el cap

**Alfons Borrell, tot
d'un color**

[Llibres](#)
[Cultura](#)
[Nosaltres](#)
[Contacte](#)

© LA LECTORA
hola@lalectora.cat

Amb el suport de l'Ajuntament de
Barcelona (ICUB, 2019)

[Política de privacitat](#)
[Copyleft](#)

© LA LECTORA 2018